

การพัฒนาหลักสูตร

อ.ดร.ดวงกมล จงเจริญ
สาขาวิชาการศึกษาระดับมัธยมศึกษา
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

•สร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่

หรือ

•การปรับปรุงหลักสูตรที่มีอยู่เดิมให้ดีขึ้น

ความหมายของหลักสูตร

ตามรากศัพท์มาจากภาษาลาตินว่า currere หมายถึง Running course หรือเส้นทางที่ใช้ในการวิ่ง

ต่อมาเมื่อใช้กับการศึกษา จึงหมายถึง running sequence of courses or learning experience เปรียบหลักสูตรเหมือนสนามหรือลู่วิ่งให้ผู้เรียนฟันฝ่าความยากของวิชาหรือประสบการณ์การเรียนรู้ต่างๆที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

ความหมายของหลักสูตร (SOPEA)

01

Curriculum as Subject and Subject Matter

หลักสูตร คือ รายวิชาหรือเนื้อหาที่เรียน

02

Curriculum as Objectives

หลักสูตร คือ จุดมุ่งหมายที่ผู้เรียนพึงบรรลุ

03

Curriculum as Plan

หลักสูตร คือ แผนสำหรับจัดโอกาสการเรียนรู้หรือประสบการณ์ที่คาดหวังแก่ผู้เรียน

04

Curriculum as Learners Experiences

หลักสูตร คือ ประสบการณ์ทั้งปวงของผู้เรียนที่จัดโดยโรงเรียน

05

Curriculum as Educational Activities

หลักสูตร คือ กิจกรรมทางการศึกษาที่จัดให้กับผู้เรียน

01

หลักสูตรเป็นรายวิชาหรือเนื้อหาที่เตรียมให้ผู้เรียนในระดับการศึกษาต่างๆ นักการศึกษาที่ให้ความหมายหลักสูตรในลักษณะนี้ คือ

Boobbitt (1918, p. 72) “หลักสูตร หมายถึง รายการที่สร้างประสบการณ์ในทุกอย่างที่เด็กและเยาวชนจะต้องทำและจะต้องประสบ ทำให้เกิดการพัฒนาความสามารถเพื่อจะทำสิ่งต่างๆ ให้ดีขึ้นและเหมาะสมสำหรับดำรงชีวิตในวัยผู้ใหญ่

Good (1973, p. 154) “หลักสูตร คือ กลุ่มรายวิชาที่จัดไว้อย่างมีระบบหรือลำดับวิชาที่บังคับ สำหรับการจบการศึกษาหรือเพื่อรับประกาศนียบัตรในวิชาหลักๆ”

02

หลักสูตรในความหมายนี้ หมายถึง สิ่งที่ผู้เรียนต้องเรียนทั้งในและนอกห้องเรียนเพื่อให้บรรลุ จุดหมายและจุดประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ นักการศึกษาที่ให้ความหมายนี้ ได้แก่

Lavatelli and others (1972, p.1-2) “หลักสูตรเป็นชุดของการเรียนและประสบการณ์ สำหรับเด็ก ซึ่งโรงเรียนวางแผนไว้เพื่อให้เด็กบรรลุถึงจุดหมายของการศึกษา”

Johnson ((1970, p.25) “หลักสูตรเกี่ยวข้องกับสิ่งที่ผู้เรียนต้องเรียนรู้หรือ สามารถทำได้ หลักสูตรคือ ผลที่ออกมาไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้น เป็นความคาดหวังหรือความตั้งใจ”

03

หลักสูตรในความหมายนี้ เน้นการแสดงเกี่ยวกับจุดหมายหรือวัตถุประสงค์การออกแบบหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินผล เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้ปฏิบัติ โดยมุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถและพฤติกรรมตามที่กำหนดในหลักสูตร นักการศึกษาที่ให้ความหมายนี้คือ

Saylor & Alexander (1974, p. 6) “หลักสูตรเป็นแผนสำหรับจัดโอกาสการเรียนรู้ให้แก่บุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เพื่อบรรลุเป้าหมายหรือจุดหมายที่วางไว้ โดยมีโรงเรียนเป็นผู้รับผิดชอบ

Taba (1962, p. 10-11) หลักสูตร คือ แผนการเรียนรู้ที่ประกอบด้วยจุดประสงค์และจุดหมายเฉพาะการเลือกและการจัดเนื้อหา วิธีการจัดการเรียนการสอนและการประเมินผล

04

มุมมองของหลักสูตรในความหมายนี้ คือ เน้นความสำคัญที่ประสบการณ์ที่จัดให้ผู้เรียน โดยโรงเรียนเป็นผู้รับผิดชอบ

wheeler (1974, p. 11) “หลักสูตรเป็นประสบการณ์ที่นักเรียนได้รับทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน เพื่อให้นักเรียนมีการพัฒนาด้านร่างกาย สังคม ปัญญา และจิตใจ

05

หลักสูตรในความหมายนี้ เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่จัดให้ผู้เรียนได้มีความรู้ประสบการณ์ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้

Trump and Miller “หลักสูตร คือ กิจกรรมการเรียนการสอนวิชาต่างๆ ที่เตรียมการไว้และจัดให้แก่ นักเรียนโดยโรงเรียนหรือระบบโรงเรียน

ความหมายของหลักสูตร ตามทัศนะนักการศึกษาไทย

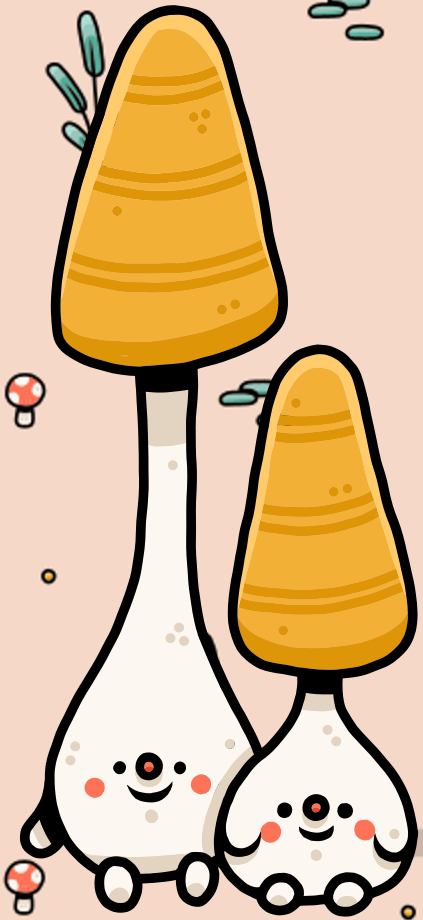
ดร.ธำรง บัวศรี “หลักสูตร หมายถึง ประสบการณ์ต่างๆ
อย่างที่โรงเรียนจัดให้แก่เด็ก”

ดร.เอกวิทย์ ณ ถลาง “หลักสูตร หมายถึง ประมวล
ประสบการณ์ทั้งหมดที่จัดให้กับเด็ก ได้เรียนเนื้อหาวิชา
ทัศนคติ แบบพฤติกรรม กิจวัตร สิ่งแวดล้อมต่างๆ ฯลฯ
เมื่อประมวลกันเข้าแล้วก็จะ เป็นประสบการณ์ที่ผ่านเข้าไป
ในการรับรู้ของเด็กๆ”

สรุปความหมายของหลักสูตร

- หลักสูตร คือ เอกสารที่กำหนดโครงการการศึกษาของผู้เรียน
- หลักสูตร คือ รายวิชาทั้งหมดที่โรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาจัดให้เรียน
- หลักสูตร คือ ประสบการณ์ทุกอย่างที่นักเรียนหรือนักศึกษาพึงได้รับ ภายใต้การแนะแนวของโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษา
- หลักสูตร คือ ประสบการณ์ทุกอย่างที่นักเรียนหรือนักศึกษาพึงได้รับ โดยไม่จำกัดว่าเมื่อไร และอย่างไร

จำแนกแนวคิดของนักการศึกษา

กลุ่มที่ 1 : หลักสูตร หมายถึง แผน
ประสบการณ์การเรียนรู้ มองหลักสูตร
ในลักษณะที่เป็นเอกสารหรือโครงการ
ศึกษาที่สถาบันการศึกษาได้จัดวางแผนไว้
เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาตามแผน หรือ
โครงการที่กำหนดไว้ ซึ่งรวมถึงรายวิชา
เนื้อหาวิชา กิจกรรมการเรียนการสอนและ
การประเมินผล

กลุ่มที่ 2 : หลักสูตร หมายถึง
ประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียน
ที่สถาบันการศึกษาจัดให้ ซึ่งรวมถึงแผน
ประสบการณ์การเรียนการสอนนำหลักสูตรไป
ใช้ หลักสูตรประกอบด้วยเป้าหมาย
และจุดมุ่งหมายเฉพาะ ซึ่งบ่งถึงการเลือก
การจัดเนื้อหาและแสดงถึงการเรียนการ
สอน รวมทั้งการประเมินผลด้วย

องค์ประกอบโดยรวมของหลักสูตร

1. วิทยาการที่สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เป็นสิ่งที่อำนวยความสะดวกและประสบการณ์ต่างๆ ที่มนุษย์จำเป็นต้องรับรู้เพื่อการดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมนั้น
2. ประมวลทักษะต่างๆ เป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับที่จะทำให้ผู้เรียนได้นำไปใช้ในการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมในการดำเนินชีวิตของตนต่อไป
3. กระบวนการสำหรับสร้างคุณค่าของชีวิต ค่านิยมและการตัดสินใจ เป็นการเน้นบทบาทของแต่ละบุคคลในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคม
4. กระบวนการทางสติปัญญาเป็นการสร้างความสามารถในการแก้ปัญหาให้กับผู้เรียน ทำให้สามารถขจัดความขัดแย้งหรือทำให้เกิดความสามารถในการเปรียบเทียบในการอนุมานจากข้อเท็จจริงต่างๆ
5. ประสบการณ์ด้านสุนทรียภาพ เป็นการสร้างด้านศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ เป็นการรักษามรดกและวัฒนธรรมของชาติ
6. กระบวนการปฏิบัติการณ์ เป็นการฝึกให้ผู้เรียนได้รู้จักใช้ความคิดสร้างงานฝึกทักษะในงานและอาชีพอันเป็นสิ่งสำคัญในการดำรงชีวิต

สรุป

หลักสูตร คือ ประมวลประสบการณ์ทุกชนิดที่ครูสร้างสรรค์ให้กับ
ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ใน
สังคมอย่างมีความสุขและเจริญงอกงาม

บทบาทสำคัญของหลักสูตร

ทุกระดับของการศึกษา

หลักสูตร ระบุสิ่งที่คาดหวังให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน และแนวทาง
จัดให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์

หลักสูตร เปรียบเสมือนพิมพ์เขียวในการสร้างบ้าน ส่วนการสอน
เป็นกระบวนการหรือวิธีการ

หลักสูตร ระบุสิ่งที่จะสอนในโรงเรียน ระบุสิ่งที่ผู้เรียนควรจะเรียนรู้

ประเภทของหลักสูตร

- 1.หลักสูตรที่ยึดเอาสาขาวิชาและเนื้อหาวิชาเป็นหลัก
- 2.หลักสูตรที่ยึดเอาผู้เรียนเป็นหลัก
- 3.หลักสูตรที่ยึดเอากระบวนการทางทักษะเป็นหลัก

ประเภทของหลักสูตร

หลักสูตรแยกรายวิชาหรือเนื้อหาวิชา : จะแบ่งแยกรายวิชาออกเป็นส่วนๆ เพื่อให้เห็นรายวิชาและเนื้อหาสาระเฉพาะอย่าง เป็นหลักสูตรที่ผู้เรียนได้รับความรู้เพียงอย่างเดียว และความรู้นั้นเกิดจากการท่องจำเป็นสำคัญ ผู้เรียนจะนำไปวิเคราะห์หรือนำไปใช้ประโยชน์ได้น้อย เพราะไม่มีเวลาฝึกฝนทางด้านอื่นๆ นอกจากนี้การท่องจำหลักสูตรประเภทนี้ใช้มาเป็นเวลานาน บางแห่งก็ยังคงใช้อยู่

ประเภทของหลักสูตร

หลักสูตรที่ใช้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง : เป็นหลักสูตรที่ว่าด้วยหลักการที่ว่า มนุษย์ทุกคนจะมีความแตกต่างกัน ดังนั้นในการจัดทำหลักสูตร จึงกำหนดให้คำนึงถึงความต้องการและ ความสนใจของผู้เรียนเป็นสำคัญในหนึ่งวิชาอาจจะมีหลักสูตรที่แตกต่างกันออกไปทั้งในด้านเนื้อหา และกิจกรรมการเรียน คือหลักสูตร จะมีการจัดเนื้อหา การจัดกิจกรรม หรือสื่อการเรียนหลายชนิดรวมทั้งครูผู้สอน

ประเภทของหลักสูตร

หลักสูตรประเภทนี้มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะของกระบวนการเรียน : ซึ่งมี
ความสำคัญต่อการพัฒนาความรู้ของผู้เรียนอย่างมีระบบ เช่น การจัดหลักสูตร
ทักษะทางคณิตศาสตร์ และหลักสูตรทักษะทางวิทยาศาสตร์ ยึดการฝึกทักษะ
ให้กับผู้เรียนด้วยการให้ผู้เรียนได้คิดค้นคว้าความรู้ และฝึกปฏิบัติจนเกิดเป็นทักษะ
การกำหนดหลักการและความรู้ให้กับผู้เรียนจะเป็นเพียงการเสนอแนวทางเท่านั้น
ส่วนผลการปฏิบัติและการฝึกฝนจะทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และค้นพบสิ่งใหม่ๆ เอง
ดังนั้นหลักสูตรกระบวนการทางทักษะจึงเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนที่มีทักษะในการ
เรียนและสามารถควบคุมตนเองได้

รูปแบบของการพัฒนาหลักสูตร

รูปแบบในการพัฒนาหลักสูตรเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็น เนื่องจาก รูปแบบหลักสูตร เปรียบเสมือนพิมพ์เขียว (Blue Print) ที่ใช้เป็น แนวทางดำเนินการพัฒนาหลักสูตร ถ้าเราได้พิมพ์เขียว ที่ชัดเจน มากเท่าใด ก็จะเป็นข้อบ่งชี้ต่อการพัฒนาหลักสูตรได้สะดวกและ รวดเร็วยิ่งขึ้น รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรที่สำคัญมีดังนี้

รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของไทเลอร์ (Ralph W. Tyler)

แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรและการสอนซึ่งก็คือ หลักการและเหตุผลในการพัฒนาหลักสูตร ว่าในการพัฒนาหลักสูตรและการสอน ต้องตอบคำถามพื้นฐานที่สำคัญ 4 ประการ คือ (Tyler. 1949 : 3)

1. จุดมุ่งหมายทางการศึกษา อะไรบ้างที่โรงเรียน ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้
2. ประสิทธิภาพทางการศึกษา อะไรบ้างที่โรงเรียน จะต้องจัดให้ เพื่อช่วยให้บรรลุจุดมุ่งหมาย
3. จะจัดประสิทธิภาพทางการศึกษาอย่างไรจึงจะทำให้สอนมีประสิทธิภาพ
4. ประเมินประสิทธิภาพของการจัดประสิทธิภาพการเรียนอย่างไรจึงจะทราบได้ว่าผู้เรียนได้บรรลุจุดมุ่งหมายทางการศึกษา

รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของทาบา (Taba)

- 1.วิเคราะห์ความต้องการ** ใช้วิธีสำรวจสภาพปัญหา ความ ต้องการ และความจำเป็นของผู้เรียนและของสังคม
- 2.การกำหนดจุดมุ่งหมาย** ด้วยข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ความต้องการ
- 3.การคัดเลือกเนื้อหาสาระ** เมื่อกำหนดจุดมุ่งหมายแล้วต้องเลือกเนื้อหาสาระ ซึ่งสอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย และต้องคำนึงถึงพัฒนาการของผู้เรียนด้วย
- 4. การจัดรวบรวมเนื้อหาสาระ** เนื้อหาสาระที่ รวบรวมต้องค ำนึงถึงความยากง่าย และความต่อเนื่อง รวมทั้งจัดให้เหมาะสมกับพัฒนาการและความ ต่อเนื่อง รวมทั้งจัดให้เหมาะสมกับพัฒนาการและสนใจของผู้เรียน

รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของทาบา (Taba)

5. การจัดรวบรวมประสบการณ์การเรียนรู้ การคัดเลือกประสบการณ์เรียนรู้ให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายและเนื้อหาวิชา

6. การจัดรวบรวมประสบการณ์การเรียนรู้ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ควรคำนึงถึงความต่อเนื่องของเนื้อหาสาระ

7. กำหนดวิธีวัดและประเมินผล มีการประเมินเพื่อตรวจสอบว่าประสบการณ์การเรียนรู้ที่จัดให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ และกำหนดวิธีการประเมินรวมทั้งเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินด้วย

รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของเชย์เลอร์ อเล็กซานเดอร์และเลวิส

(J. Galen Saylor, William M. Alexander and Arthur J. Lewis)

- 1. เป้าหมาย วัตถุประสงค์ และความครอบคลุม หลักสูตรต้องประกอบด้วย เป้าหมาย วัตถุประสงค์ และในแต่ละเป้าหมายควรบ่งบอก ถึงความครอบคลุมของหลักสูตร วัตถุประสงค์ พัฒนาการส่วนบุคคล มนุษยสัมพันธ์ ทักษะการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง และความชำนาญเฉพาะด้าน ซึ่งกำหนดจากความเป็นโลกาภิวัตน์ ความต้องการของสังคมที่อยู่อาศัยกฎหมาย ข้อบังคับ เป็นต้น
- 2. การออกแบบหลักสูตร คือ การวางแผนเพื่อตัดสินใจ เกี่ยวกับการเลือกและจัดเนื้อหาสาระ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเป้าหมาย วัตถุประสงค์ โดยคำนึงถึงปรัชญา ความต้องการของสังคมและผู้เรียนมาพิจารณาด้วย

รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของเชย์เลอร์ อเล็กซานเดอร์และเลวิส

(J. Galen Saylor, William M. Alexander and Arthur J. Lewis)

3. การนำหลักสูตรไปใช้ ครูต้องเป็นผู้วางแผน และวางแผนการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบต่างๆ รวมทั้งการจัดทำสื่อ การเรียนการสอน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในสิ่งที่ครู ตั้งเป้าหมายไว้

4. การประเมินผลหลักสูตร ครูและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ร่วมกันตัดสินใจเพื่อเลือกวิธีการประเมินผลที่สามารถประเมินได้ว่า หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นได้ผลตาม ความมุ่งหมายการประเมินหลักสูตรจะเป็นข้อมูลสำคัญที่บอกผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้ว่าควรจะปรับปรุง หลักสูตรในจุดใด เพื่อประกอบการตัดสินใจในการวางแผนการใช้หลักสูตรในอนาคต

Thank you